

МОЛОДИЙ КОМУНАР

ОРГАН КІРОВОГРАДСЬКОГО ОБКОМУ ЛКСМУ

Рік видання IV
№ 69 (342).

Середа, 7 грудня 1960 р.

Ціна 20 коп.

ГАРТУЄТЬСЯ ЗМІНА В ШКІЛЬНИХ ВИРОБНИЧИХ

ЗАСІДАННЯ комітету комсомолу було бурхливим. Обговорювалися кандидатури учасників обласного зльоту активу учнівських виробничих бригад. А це дуже важливе, хвилююче питання. Адже послати треба найсумлінніших, найпрацьовитіших, а їх у Новопраській середній школі чимало.

Такі засідання комітетів комсомолу шкіл, колгоспів, радгоспів проходять зараз повсюдно. Вже стало традицією, що кожної осені збираються на свій зліт молоді ентузіасти, кращі учні, гідна зміна передовиків та новаторів виробництва.

Велику роботу провели в нинішньому році учнівські виробничі бригади. На широких і неосаженних ланах площею 7.676 гектарів були вони повновладними господарями. Лише кукурудзи учнями вирощено на 3.370 гектарах. Господарство шкільних виробничих бригад велике, багатогалузеве: тут і вирощування цукрових буряків, картоплі, догляд за телятами, відгодівля свиней і птиці, сумлінна праця на тваринницьких фермах місцевих колгоспів, на шкільних кроле-та птахофермах, вирощення моконів тутового шовкопряду і т. д.

Та головне навіть і не в цьому. В школах ростуть, набираються сил і знань чудові люди, гідна зміна старшого покоління.

ЧОТИРИ роки працюють на Кіровоградщині учнівські навчально-виробничі бригади. Вони стали основною формою залучення сільських школярів до продуктивної праці, формою навчання учнів виробничих професій. В 180 шкільних бригадах перше трудове загартування проходять понад 10 тисяч старшокласників. Далеко за межами області відомі юні виробничники Новопраської, Бовтиської, Богданівської середніх шкіл.

Відрядно, що кількість кращих передових бригад з кожним роком зростає. Хороших успіхів домоглися вони у Синьківській середній школі, Ульянівського району, Первозванівській, Кіровоградського району, Васинській, Новопраського району і багатьох інших.

Підводячи підсумки, не можна

не згадати скромну і дуже корисну справу учнівських будівельних бригад та ланок, яких є тепер в області близько 40. В 1959—1960 навчальному році при їх активній участі збудовано 9 шкіл, 20 майстерень, добудовано 63 класних кімнати, відремонтовано 116 шкільних приміщень.

1960 рік був роком напруженої роботи у здійсненні великих навчальних планів партії та уряду. На колгоспних ланах шкільна юнь, як і їх старші товариші, вела вперту боротьбу за високу врожайність всіх сільськогосподарських культур. Члени виробничої бригади Васинської середньої школи внесли чималий вклад у створення матеріальних цінностей для місцевого колгоспу. В бригаді вирощено по 60 центнерів кукурудзи на кожному з восьми гектарів, по 24 центнери соняшника на десятигектарній площі. Ланка тваринників цієї бригади виростила одну тисячу кролів, тисячу качок та 28 телят вагою по центнеру кожне. Шкільна виробнича бригада збагатила зміст роботи комсомольської організації школи, тісно пов'язала її з життям колгоспу, артільної комсомольської організації.

ХІІ Пленум ЦК ЛКСМУ, розглянувши питання про підвищення ролі комсомолу в школі, звернув особливу увагу на психологічну та практичну підготовку учнів до трудового життя. Учнівська виробнича бригада — це саме та форма організації праці, навчання, відпочинку школярів, яка багато в чому вирішує питання практичної та психологічної підготовки учнівської молоді до життя.

ЗНАЧНУ допомогу старшокласникам подають наші передовики, кращі люди області. Передові методи праці передають юним Двiчі Герой Соціалістичної Праці О. Гіталов, Герої Соціалістичної Праці Ф. Косянчук, П. Громійчук і інші. Це дуже впливає на школярів духовно. Адже вони безпосередньо уже в школі відчують творчу працю прославлених людей.

Проте в розв'язанні найважливішого завдання перебудови школи — поєднанні навчання з про-

дуктивною працею — є ще істотні недоліки. Райкоми ЛКСМУ, комітети комсомолу первинних комсомольських організацій ще мало уваги приділяють роботі бригад, глибоко не вникають у зміст їх діяльності, не вивчають і не поширюють кращий досвід.

Знам'янський, Вільшанський, Добровеличківський райкоми комсомолу зовсім не цікавилися станом справ в шкільних виробничих бригадах. Мало ініціативи і творчості проявляють і комітети комсомолу окремих шкіл. Вони майже не керують діяльністю бригад.

Елементи самопливу все ще залишаються в організації виробничого навчання ряду шкіл. Так, в більшості учнівських бригад Ново-Георгіївського району незалежно від профілю виробничого навчання школярі вирощують всього три культури — кукурудзу, картоплю і цукрові буряки. А в учнівській бригаді Компаніївської середньої школи займаються лише вирощенням кукурудзи. Багато непорозумінь трапляється і при плануванні і виборі профілю виробничого навчання. Саме тому в шкільних бригадах треба сміливіше запроваджувати оволодіння механізацією сільського господарства, будівельною справою, електро- і радіофікацією.

РАЙКОМИ комсомолу, шкільні комсомольські організації, комітети комсомолу колгоспів і РТС повинні подбати також про організацію дійового змагання серед учнівських виробничих бригад.

Більше уваги і практичної допомоги школярам мусять подавати і господарники, голови колгоспів, дирекції радгоспів і РТС. Адже робота учнівських бригад — справа всієї громадськості і тільки при всемірній підтримці і допомозі вони зможуть виправдати себе як дійові форми виховання шкільної молоді в праці.

Завтра в місті Кіровограді відкривається III зліт активу учнівських виробничих бригад. Це визначна подія в громадському житті області. Відрядні трудові успіхи, якими зустрічає шкільна молодь свій традиційний зліт, — запорука ще кращих досягнень в третьому році семирічки.

К. НЕДІЛЬКО,
секретар обкому комсомолу.

Про досвід роботи і успіхи учнівських навчально-виробничих бригад читайте на 3-й стор.

ЦІКАВУ і змістовну роботу проводять на своєму полі члени шкільної виробничої бригади Красносільської середньої школи, Олександрівського району. Вони на практиці застосовують найновіші досягнення агротехнічної науки.

Хороша зміна молодих трудівників готується в школі. Лише в нинішньому році 12 випускників її залишилися працювати в колгоспі тваринниками та механізаторами. Ганна Гладка, наприклад, стала телятницею, Іван Бойко — трактористом, Анатолій Гаркавий — кіномеханіком. І про них в артілі — найкращої думки.

Передових колгоспних виробничників, колишніх випускників середньої школи, Валентину Коваленко і Раїсу Лобач правління сільгоспартілі «Росія» направивло вчитися в сільськогосподарську академію в Києві.

Цього року члени шкільної виробничої бригади виростили і зібрали високий урожай кукурудзи та буряків. Найкращих результатів у роботі добилася ланка, якою керувала учениця 9 класу Віра Лобач. Товариші по роботі і навчання посилають Віру своїм делегатом на III обласний зліт членів учнівських навчально-виробничих бригад.

На знімку: ланкова шкільної виробничої бригади Красносільської школи Віра Лобач.

Фото В. Руденка.

€ 2.950 ТИСЯЧ

Бюро обкому ЛКСМУ розглянуло підсумки соціалістичного змагання комсомольців і молоді по заготівлі кормів для громадського тваринництва. Бюро відмі-

тило, що комсомольські організації області провели велику організаторську і практичну роботу по забезпеченню тваринництва кормами, в результаті чого обласна комсомольська організація заготовила 2 мільйони 950 тисяч тонн силосної маси, на 50 тисяч тонн перенривши взятє соціалістичне зобов'язання.

У виконанні цього завдання особливо добре від-

значилися комсомольці і молодь Ульянівського, Рівнянського, Долинського, Ново-Архангельського, Компаніївського та Голованівського районів.

Переможцем обласного змагання визнано Ульянівську районну комсомольську організацію. Вона заклала по 20,5 тонни силосу на корову та по 7,6 тонни качанів на свинюматку. Бюро обкому ЛКСМУ постановило вручити ульянівцям перехідний Червоний прапор обласної комсомольської організації та преміювати їх мотоциклом «М-72».

Рівнянську районну комсомольську організацію представлено до нагородження Грамотою ЦК ЛКСМУ, а Долинська — буде нагороджена Почесною грамотою обкому ЛКСМУ.

За активну участь у заготівлі кормів для громадського тваринництва та за високі виробничі показники обком ЛКСМУ нагороджує Почесними грамотами 43 первинні комсомольські організації, а також окремих кращих трактористів, комбайнерів та комсомольських активістів.

Свої успіхи в праці ми присвячуємо Пленуму ЦК рідної партії, — каже ланкова Раїса Манжос.

А. МАРУШЕВСЬКА,
юнкор.

с. Шепилове,
Голованівського району.

ПЛЕНУМУ ЦК КПРС—КОМСОМОЛЬСЬКУ ЗУСТРІЧ

Зобов'язання молодих будівельників

Бойову, комсомольську зустріч готують наступному грудневному Пленуму ЦК КПРС комсомольці Кіровоградського будівельно-монтажного тресту № 6.

Крім постійного підвищення своїх виробничих показників, вони до дня відкриття Пленуму зобов'язались внести раціональних пропозицій з економічним ефектом 150 тисяч карбованців на рік, зібрати додатково 30 тонн металобрухту, підготувати до вступу у вузи і технікуми 40 юнаків і дівчат.

М. ПОРТНОЙ,
секретар комсомольської організації,

Щоб цвіла земля садами

У БЕРЕЖИНЬСЬКОМУ плодородсадничковому радгоспі завершилися «жнивва». Виконапо і реалізовано більше 180 тисяч плодів, ягідних і декоративних саджанців.

Всі, хто згодом буде споживати смачні плоди, певно, не раз згадають добрим словом тих, хто виростив ці дерева, — хто на дичку-підщелу приживив високоякісну прищепу. Це вони, молоді і завзяті, комсомолки Віра Ткач, Зоя Калішук, Зіна Ахмедова, Катя Кравчук, Люда Петренко, Рая Позняк та інші любовно доглянули, окультурили саджанці. Це вони влітку піднімалися на зорі, коли так хочеться поніжитися в ліжку, коли такі короткі бувають дівочі вечори, піднімалися, щоб при вранішній росі зробити окультурення дичок.

Іх недоспані ночі, їх уперта праця не минули

безслідно: щепи дали 97 — 98 процентів приживленості. А коли настала пора реалізувати їх, то й тут дівчата показали високий клас роботи: викопували за день по 1.500 — 1.600 штук дерев, тобто кожна працювала за двох.

МОЛОДА роками комсомолка Раїса Манжос, а її вже ставлять за приклад навіть літнім колгоспницям в олександрівській бригаді артілі імені Кірова. Поважають дівчину за вдачу працювиту, за пісню веселу, за добре серце.

Чотири роки тому Рая закінчила семирічку і пішла в рілнничу бригаду. Незабаром її доручили очолити ланку. З того часу з року в рік вона вирощує найвищі

Цікаву і благородну справу роблять комсомолки. Вони перетворюють в життя крилаті слова І. В. Мічуріна: «Наша країна і зовнішню повинна бути найкрасивішою країною в світі».

Б. ВОЛОДИМИРОВ,
юнкор.

ЇЇ СТАВЛЯТЬ ЗА ПРИКЛАД

в артілі врожай цукрових буряків.

У цьому році дівчата боролись за 300 центнерів коренів з гектара. З раннього ранку до пізнього вечора порались на плантації подруги Клава Дудник, Люба Манжос, Люба Гевел, Олександра Ковальчук. Коли ж викопали корені і вивезли на приймальний пункт — ото радості було: по 357 центнерів на круг вийшло.

І кукурудза вродила доб-

ра: стеблом висока, з качанами вагомими. На всій площі скосяли її, склали в суслони, а тепер приступили до очистки. По 40 центнерів в зерні видає кожний гектар.

— Свої успіхи в праці ми присвячуємо Пленуму ЦК рідної партії, — каже ланкова Раїса Манжос.

А. МАРУШЕВСЬКА,
юнкор.
с. Шепилове,
Голованівського району.

Доходити до серцець людських

ЗАБЕЗПЕЧИТИ регулярне, з врахуванням особливостей аудиторії, читання глибоких змістом і яскравих, дохідливих формою лекцій з питань теорії, історії і політики партії в усіх населених пунктах, підприємствах, будовах, колгоспах, радгоспах.

(З постанови ЦК КПРС «Про завдання партійної пропаганди в сучасних умовах»).

Де б я не виступав — перед тваринниками Устимівки чи залізничниками Знамянка, перед учнями чи робітниками червонозорицями, в Палаці культури чи в цеху в обідню перерву — ніколи мене не залишало почуття відповідальності за доручену справу.

Робота лектора має певні труднощі. Як зробити, щоб присутні слухали тебе уважно, з інтересом, не поглядаючи на годинник: «А скільки ще залишилось до кінця?».

Не легко це, але як було приємно, коли після лекції в інструментальному цеху заводу «Червона зірка» біля мене зібралися робітники, засинали запитаннями. Значить, лекція вдалась, захопила присутніх. Довелось майстру втручатись, бо потрібно було приступати до роботи.

Щоб лекція сподобалась, слід, на мою думку, добре знати тему, не бути занадто залежним від конспекту. Я ніколи не беруся читати лекцію на тему, з якою мало обізнаний.

Безумовно, конспект повинен бути, але зовсім немає потреби весь час, не відриваючись, читати його. Не бачити аудиторії, не відчувати її реакції — це значить знецінювати справу лекційної пропаганди, сіяти у людей недовіру до того, хто прийде читати лекцію в інший раз.

Лектор повинен бути обізнаний з життям нашої країни, міжнародними подіями, бо його можуть запитати про будь-що. Та не слід розгублюватись, коли на запитання одразу не вдається відповісти.

Після лекції в Знамянському вагонному депо мене попросили розібратись, чи правильно нараховується заробітна плата деяким робітникам. Безумовно, я не міг тоді ж відповісти. Довелось записати адреси товаришів. По приїзді додому знайшов потрібний матеріал, проконсультувався в облпрофраді і тоді в листі дав вичерпну відповідь.

Лектори йдуть на підприємства

Бойовий, працьовитий колектив — група доповідачів при Олександрійському міському комсомолу. Останнім часом молоді лектори значно активізували свою роботу, стали частіше виступати перед робітниками підприємств з цікавими розповідями.

Серед кращих лекторів тт. Омельченко, Олєфірова, Благая, Бузніник та інші. Саме їх завжди радо зустрічають в цехах і майстернях, в клубах і червоних кутках. І вони кожного разу виправдовують сподівання юнаків і дівчат. Зараз ці товариші виступають з лекціями на теми: «Заповіти Леніна молоді», «Героїчний шлях Ленінського комсомолу», «Вмійте розпориждатись своїм щастям».

І. СНИГІРЬОВ.

м. Олександрія.

«МОЛОДІЯ КОМУНАР»
7 грудня 1960 р., 2 стор.

Іноколи слухачі звертаються до лектора зі скаргами. Так, в паровозному депо станції Знамянка молоді робітники покаржали мене, що адміністрація не звертає уваги на потреби молоді, не створює необхідних умов для праці. Цього сигналу не можна було залишити без уваги, і в бесіді з секретарем міського КП України я розповів йому про вимоги робітників.

Лекцію треба читати не для того, щоб тільки виконати запланований захід. Головне — принести користь людям, розповісти їм про те, чого вони можуть і не знати. Тому треба заздалегідь вияснити, на яку тему бажано послухати лекцію в тій чи іншій установі, на підприємстві.

Вже з самого початку лекції я намагаюсь яскравими прикладами, фактами привертати увагу слухачів. Обов'язково треба використовувати місцеві факти, піддавати гострій критиці

порушників дисципліни, якщо це можна пов'язати з темою лекції.

Яке відчуття задоволення, якщо своєю лекцією вносиш хоч деякий вклад у виховання людини нового суспільства. Перебуваючи у службових справах в Знамянському народному суді, я звернув увагу на лист групи молоді з села Петрово. Вони просили притягти до судової відповідальності кількох чоловік, які заважали у клубі культурно відпочивати, хуліганити.

— Треба передати листа в міліцію, нехай вживають заходів, — заявив народний суддя.

Але чи не можна інакше підійти до цього? І в клубі села було влаштовано вечір на тему: «Про культуру нашого побуту», на якому я прочитав лекцію.

Після лекції виступило багато товаришів, які заявили, що можна самим навести порядок в клубі. Йшла мова й про те, що необхідно посилити діяльність народної дружини. Довелось вийти на суд присутніх і тим, кого було згадано в листі.

Партія надає великого значення лекційній пропаганді. І дійсно, важко переоцінити роль лекторів у справі виховання людини комуністичного завтра.

О. КУДРЯВЦЕВ,
член лекторської групи
обкому комсомолу.

Ваньку своєю привітністю й зацікавленістю кутком на молочно-товарній фермі колгоспу імені Леніна, Олександрійського району.

Тут завжди є цікаві книги, брошури, журнали. Можна і про успіхи тваринників області дізнатись. Ось над свіжою газетою схилюлися подружки, молоді доярки (зліва направо): Раїса СТЕПАНОВА, Надія ШАЄНКО, Марія ЩУРОВА, Тетяна і Катерина КУЧУГУРНІ.

Фото В. КОВПАКА.

ВАЖЛИВО

ВЕЛИЧНІ справи вершать наша молодь. Мабуть, не знайдеться жодної ділянки роботи, де б не трудилися юні, завзяті. Так можуть працювати тільки в нашій країні, де праця приносить щастя, де вона, мов пісня.

А не завжди ж так було. Колись батькам, дідам нашим зранку до вечора доводилось гнути спину на багатів. Каторжна праця не приносила радості. Ось про це й повинні говорити юнакам і дівчатам ми, лектори, пропагандисти, агітатори. Виховувати молодь треба на зіставленні нового з старим, соціалістичного ладу, який переможє крокує вперед, з відживаючим капіталізмом.

Коли в селі була створена лекторська група, кожний з нас вибрав певну ділянку роботи. Мені припало читати лекції в клубі. Спершу було боязко: а що, як не за-

хочуть слухати мене. Може, їм тільки танці в голові, а тут сиди і слухай. Але коли йшла в клуб, пригадала слова керівника лекторської групи директора восьмирічної школи т. Косюхна: «Слухають добре тоді, коли дійсно є що слухати». Це трохи підбадьорувало мене. Я добре розуміла, що від того, як виступлю сьогодні, залежить успіх моїх наступних лекцій.

І ось я на сцені, бачу перед собою десятки пар очей.

Деякі з них дивляться з цікавістю, а декто з молодих людей вже й відвертається, прямує до виходу. Хтось кинув репліку: «А-а, знову лекція».

— Сьогодні у нас бесіда

ЗАЦІКАВИТИ,

про скромність, — оголосила я. — Кому нецікаво, відразу може вийти.

Сама не знаю, як вирвався ці останні слова. Може, й не варто було їх говорити. Та що ж...

Почала лекцію. Говорила, що таке скромність, як прикрашає вона людину. А коли стала наводити приклади з життя молоді нашого села, бачу: ті, що стояли в коридорі, почали прислуховуватись, а далі один по одному зайшли в клуб, посідали.

Скінчила лекцію і запитую: — Про що хотіли б по-

ГРУПА доповідачів при Кіровоградському райкомі комсомолу налічує 28 чоловік. До її складу входять доярки, зоотехніки, вчителі, клубні і бібліотечні працівники. Колектив дружний, енергійний.

Кожний з нас добре розуміє, що в період розгортання будівництва комунізму особливій уваги потребує ідейно-політичне виховання радянських людей, і особливо молоді. Це і є завданням армії лекторів.

Не буду розповідати про планування нашої роботи, про щоквартальні засідання. Підкреслю тільки, що засідання відбуваються систематично, їх скликанню не можуть перешкодити ніякі поточні справи. Це дисциплінує члени групи.

Плани складаємо у відповідності з тими завданнями, які стоять у кожному кварталі перед трудівниками району. Добиваємося повного здійснення планів.

Зрозуміло, інтерес до лекцій обов'язково підвищується в тому випадку, коли лектор починає наводити приклади з місцевого життя. Цей метод широко використовують члени групи доповідачів.

Такий приклад. Анатолій Марченко, агроном колгоспу «Україна», одержав завдання підготувати лекцію на тему: «Діла і люди нашого колгоспу». Він глибоко проаналізував, як виконуються соціалістичні зобов'язання окремими тваринниками, механізаторами, ланками. Причому для прикладу взяв як передовиків колгоспу, так і відстаючих. Вийшла цікава розповідь про те, якими шляхами треба добиватись зміцнення артільного господарства, а разом з тим підвищення вагомості трудодня. Можна уявити, з яким інтересом слухали колгоспники цю лекцію.

Велику увагу ми надаємо навчанню членів групи доповідачів. З цією метою на засідання часто запрошуємо кваліфікованих лекторів, які подають методичну допомогу при обговоренні підготовлених доповідей, роблять свої зауваження, а іноді самі виступають перед нами з лекціями. Часто проводимо

слухати наступного разу?

Записала собі пропозиції слухачів, розповіла про них т. Косюхну. План роботи тоді довелось дещо переробити. Безумовно, не можна читати лекції виключно на ті теми, які пропонує молодь. Але прислухатися до голосу юнаків і дівчат, завжди знати, що їх цікавить, — треба обов'язково.

За останні три роки мені довелося прочитати весь цикл лекцій — «Культура поведінки радянської молоді». Нерідко виступала у дні визначних дат. Час від часу в клубі ми проводимо усні журнали і диспути. І така активна виховна робота приносить певні наслідки. Принаймні, під час демонстрування кінофільмів у нас

тепер не чути п'яних вигуків, голосних розмов. Юнаки стали більш чемні у поведінці з дівчатами.

Характерно, що зараз самі слухачі допомагають мені готуватись до лекцій. Часто при зустрічах нагадують: «Як буде виступати, обов'язково згадайте нашого Бориса Бершадського. Ось уже дві доби не сходить з трактора: відробив свою зміну, а тепер за хворого товариша працює. Хіба не герой?». Або: «Виж Миколу Посухова розкрити-

З ДОСВІДУ РОБОТИ ГРУПИ ДОПОВІДАЧІВ

В ногу з часом

зустрічі з передовиками сільського господарства, старими більшовиками. Адже вірно сказано, що ніхто не розповість так образно, як самі учасники подій. Під час таких зустрічей блокноти молодих лекторів поповнюються цікавими записами — при нагоді можна буде розповісти людям про героїчні події минулого, про кращі, прогресивні методи роботи.

Цікавою і корисною була для нас зустріч із старою дояркою артілі «Україна» т. Десагою, яка хоче розповіла про багаторічний досвід своєї роботи. Запам'ятався виступ т. Кузнєцова, який бачив Володимира Ілліча Леніна.

Свою роботу група доповідачів тісно пов'язує з найважливішими подіями у житті нашої країни, з визначними датами.

Молоді лектори беруть активну участь у випуску усних журналів в клубах, допомагають культурно-освітнім працівникам готувати тематичні вечори.

Хочеться відмітити наполегливу роботу вчительки Первозванівської середньої школи Скальо Світлани. Виступає вона з лек-

ціями переважно на сільськогосподарську тематику. З інтересом слухають юнаки і дівчата її лекції — «Хімія в сільському господарстві», «Наш колгосп в семіріччі», «Водний режим рослин». Систематично виступають на фермах і в бригадах працівники районної бібліотеки для дітей та юнацтва Олександра Дзюбенко, вчительки Сазонівської середньої школи Лідія Бабкіна і Тамара Усіна.

Всього з початку року наш колектив прочитав більше 250 лекцій і доповідей.

На жаль, групи доповідачів при райкомах і міських комсомолів ЛКСМУ не мають змоги час від часу обмінюватись між собою досвідом роботи. Обласний семінар був організований лише один раз, в кінці травня. А цього замало. Хотілось би, щоб частіше виступали керівники груп доповідачів, лектори на сторінках «Молодого комуніста», розповідали про успіхи і невдачі своїй роботі.

В. БОНДАРЕНКО,
керівник групи доповідачів при Кіровоградському райкомі комсомолу.

Світло знань — трудящим

ГОТУВАТИ людину до життя в комуністичному суспільстві — одне з важливих завдань нашого часу. У великій, плідотворній роботі по ідейному вихованню трудящих партія має гідного свого помічника — багаточисленний загін членів Товариства для поширення політичних і наукових знань. На Кіровоградщині в цьому загані понад 8 тисяч чоловік, в тому числі викладачі вищих і середніх навчальних закладів, учителі шкіл, інженери, агрономи та зоотехніки, новатори промисловості і сільськогосподарського виробництва.

Першого грудня відбулася п'ята звітно-виборна конференція обласного відділення товариства, на якій

куйте — вчора прийшов у клуб напідпитку».

За останні роки наша молодь поповнила ряди працівників ферм, тракторних бригад, і тому доводиться читати лекції в багатьох місцях. Туди наші лектори йдуть не самі, а з учасниками художньої самодіяльності — учнями восьмирічної школи. Такі виступи практикуються кожного четверга. І коли з будь-якої причини захід зірветься (хоч це буває рідко), вже й докори нам, запитання сипляться:

— Чому не прийшов?

Відрядно те, що з числа комсомольців-слухачів росте нам підмога. Ім теж до-

ручаємо виступати з лекціями, проводити бесіди. В першу чергу це секретар комсомольської організації колгоспу Микола Рябий, тракторист Борис Бершадський та інші. А коли є такі помічники — значить, справи підуть ще краще.

Г. БОРОВИК,
вчителька Лозоватської восьмирічної школи,
Новопраський район.

обговорювалися завдання пропаганди політичних і наукових знань.

На конференції йшлося також про роботу серед молоді. У виступах окремих товаришів зазначалось, що їй треба значно поліпшити. Секретар обкому ЛКСМУ Т. П. Лашевська, зокрема підкреслила незадовільну діяльність обласної молодіжної комісії. Нерідкі ще випадки, коли молодіжні вечори, різні зустрічі відбуваються за таким шаблоном: виступ доповідача (іноді сухий, без живих прикладів), концерт учасників художньої самодіяльності, танці.

Про те, як молодіжна комісія повинна організувати свою роботу, розповіла голова молодіжної комісії при Гайворонському відділенні товариства С. В. Вйліді. Потрібна творча думка й ініціатива організаторів молодіжних вечорів. На революційних і трудових традиціях радянського народу комсомольські вожаки разом з членами товариства повинні вміло виховувати в молоді любов до Вітчизни, потяг до звершення подвигів у праці, відданість справі Комуністичної партії. Потрібно більше влаштовувати зустрічей, цікавих, різноманітних за формою, з старими більшовиками, переможцями соціалістичного змагання, дітями науки і культури.

Виховання молодого покоління — важливе завдання Комуністичної партії. Тож потрібна невтомна енергія і цінні пошуки, щоб робота з юнаками і дівчатами була живою, результативною.

Конференція обласного відділення Товариства для поширення політичних і наукових знань прийняла розгорнуте рішення, спрямоване на посилення пропаганди політичних і наукових знань серед трудящих Кіровоградщини.

СЬОГОДНІ — В БРИГАДАХ УЧНІВСЬКИХ, А ЗАВТРА — В ВЕЛИКЕ ЖИТТЯ

Перша в житті самостійність особливо хвилює. Вона надає юнакові чи дівчині впевненості у своїх силах, відточує почуття людської гідності. Самому обрати спеціальність, самому зводити стіну шкільної майстерні, косити колгоспну пшеницю. Наскільки це значимо, міг би розповісти член виробничої бригади Компаніївської середньої школи Анатолій Цюпа. Працюючи влітку помічником комбайнера, він скошив 200 гектарів зернових культур.

На знімку: Анатолій за ремонтом комбайна.

Фото М. ФЕДОРОВА.

НАВЧИТЬСЯ МИСЛИТИ ТВОРЧО, САМОСТІЙНО

СЬОГОДНІШНІ вихованці учнівських навчально-виробничих бригад завтра стануть біля штурвалів комбайнів, придуть у майстерні, на ферми, заводи. Це значить, що вони повинні ввійти в самостійне життя, глибоко розбираючись в сучасному виробництві, володіючи вмінням творчо, самостійно мислити.

Для того, щоб прищепити учням ці необхідні в житті якості, кожна шкільна виробнича бригада зобов'язана мати дослідницький характер своєї роботи. Саме освічена учнівська молодь, яка оволодіє сільськогосподарськими спеціальностями, має всі можливості впроваджувати у виробництво новини науки і техніки відповідно до місцевих умов.

Наведемо кілька прикладів, одним з яких може служити навчально-виробнича бригада Богданівської середньої школи, Знам'янського району. Шкільна ділянка тут перетворилась у невелике навчально-дослідне господарство місцевого колгоспу «Родина». Тут запроваджена польова сівозна, на кожному з десяти полів якої проводяться дослідні з актуальних питань агротехніки.

Школярі вивчають норми внесення мінеральних та органічних добрив під зернові та технічні культури на місцевих ґрунтах, шляхи боротьби з виродженням картоплі, спостерігають за різними гібридами кукурудзи в ґрунтово-кліматичних умовах колгоспу. При цьому учні застосовують не тільки знання з агротехніки сільськогосподарських культур, а й творчо застосовують набуті в школі відомості з ботаніки, хімії, математики. Наслідки окремих дослідів можна навіть рекомендувати для застосування в колгоспі «Родина».

В багатьох школах області дослідницька робота тісно пов'язана з перспективами розвитку місцевих господарств. Показовою в цьому відношенні є виробнича бригада Первозванівської середньої школи, Кіровоградського району. Вона працює на базі колгоспу імені Шевченка, в якому плодощівництво стане в найближчий час однією з головних галузей виробництва. Тому питання підвищення врожайності плодових і овочевих культур — основа дослідів на шкільних ділянках. В цьому році учні вирішили перевірити ефективність вирощування саджанців яблуні без шпала. В результаті було встановлено, що такий метод дає економію затрат праці на 30 процентів. Відповідно зменшується собівартість посадкового матеріалу: майже наполовину проти колгоспної. Ці приклади ще раз переконують, що саме творча дослідницька робота найбільш повно забезпечує зв'язок між продуктивною працею учнів у виробничих бригадах і основами наук.

Б. АГАФОНОВ,

завідуючий кабінетом трудового і політехнічного навчання обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів.

ВЕЧІР УРОЖАЮ

СПРАВДІ, його можна назвати саме так. В один з останніх вечорів листопада в Тишківській середній школі № 1 зібрався член учнівської виробничої бригади, вчителі, колгоспники сільгоспартілі імені Калініна. Зібралися для того, щоб підвести підсумки річної праці юних виробничників.

Перше слово надали цифрам. Так, урожай кукурудзи виявився хорошим: по 65 центнерів зерна з гектара і по 250 центнерів зеленої маси. А найбільших успіхів досягла ланка Валентини Томаршиної — 69 центнерів з гектара.

Звичайно, не всіх захопили технічні та зернові куль-

тури. Олександр Коріюк, Олена Березовиченко, Тамара Усенко віддають перевагу фруктовому саду, який школярі посадили цієї весни.

Того вечора правління колгоспу 12 кращим членам учнівської бригади вручило премії.

В. ВОРОБИОВ,

інструктор Добровеличківського РК ЛКСМУ.

«Дитячий колектив рішуче не хоче жити підготовчим життям до якогось майбутнього життя, він не хоче бути явищем тільки педагогічним, він хоче бути повноправним явищем громадського життя, як і кожний інший колектив».

А. С. МАКАРЕНКО.

Юному Другові

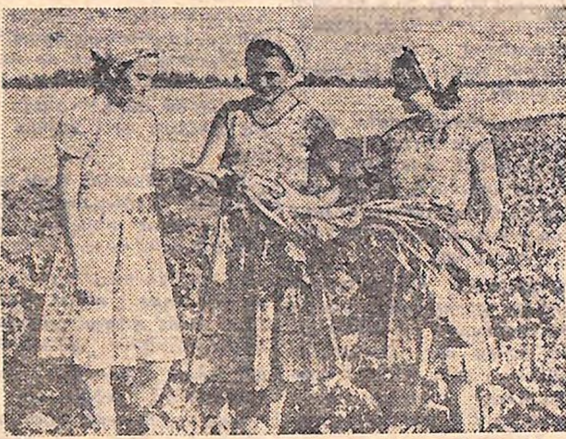
А. МАЛИШКО.

Зашуми весною, зелен луже,
Теплий вітер, шелести
в гіллі
Юний мій товаришу, мій
друзе,
Жить тобі на цій легкій
землі
Бачить, як струмки біжать
в узгір'я,
Як Каховка водам стеле
путь,
Як великі і малі сузір'я
Над твоєю школою цвітуть.
Істи хліб з дорідної
пшениці,
Воду п'ють, де грають
голубки,
І саджати в землю
до зірничі
Від посухи золоті дубки.
На Дону, на Волзі,
на Дунаї,
Все твоє, на все життя твоє,
Де весна сторіками гуляє,
Де в труді Вітчизна устає,
Де метал клекоче в домнах
дужо,
Де кують в артілі ковали.
Юний мій товаришу, мій
друзе,

Жить тобі на світлій цій
землі.
Та йдучи у путь свою
відому,
Пам'ятай на дні і на роки,
Хто тобі добро це дав
малому,
Дарував це щастя на віки.
І тоді в труді прибавиш
сили,
Все, що мріяв, зробиш
до пуття,
Леніна ім'я огненнокриле
Хай тебе веде на все
життя!

Учні Богданівської середньої школи, Знам'янського району, дослідили, що урожай цукрових буряків при висіванні його одностороннім насінням збільшується на 160 центнерів з гектара, а затрати праці зменшуються на 40 процентів.

На знімку (зліва направо): члени учнівської бригади Валя ЖУВИНА, Люда ПЕТРОВЕНКО і Света САЄНКО оглядають вирощені ними корені. В цей погожий осінній день і сфотографував їх методист трудового навчання обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів М. Федоров.

В учнівських Знання, зміцнені працею

ВИРОБНИЧИХ

★ ЮНІ ТВАРИННИКИ Васинської середньої школи, Новопраського району, Катерина Ярова і Надія Требуха, доглядаючи за качатами, добились найбільш низького проценту відходу птінці — 3,8.

★ ЧЛЕНИ учнівської виробничої бригади Братоловівської середньої школи, Долинського району, виростили рекордний в області урожай кукурудзи. Вони зібрали в одного гектара по 90 центнерів у зерні та по 600 центнерів силосної маси.

★ ЛАНКОВА учнівської бригади Дружелюбівської середньої школи, Добровеличківського району, Валентина Міщенко взяла зобов'язання виростити на колгоспній фермі 22 телят. За 6 місяців вона виростила 38 телят вагою по 150—180 кілограмів кожне.

★ 15 ЮНИХ механізаторів Комшуватської середньої школи, Ново-Українського району, працювали в цьому році під керівництвом знатного бригадира тракторної бригади О. В. Гіталова трактористами, помічниками трактористів, причіплювачами.

★ БУДІВЕЛЬНИКИ учнівської бригади Піщанобродської середньої школи власними силами спорудили спортивний зал для школи, добудували дві класні кімнати.

НАВЧАННЯ

у учнівській навчально-виробничій бригаді — для нас не нова справа. Вже четвертий рік ми йдемо саме по цьому шляху. І можна сказати, що маємо відрадіні наслідки.

Високих показників добилося шкільна виробнича в багатьох галузях. Вартість зданої бригадою продукції становить 370 тисяч карбованців. А коли врахувати, що собівартість її на 8 процентів нижча, ніж у місцевому колгоспі, то стає зрозумілим: у школі виростають теоретично і практично підготовлені майбутні трудівники сільського господарства.

В останній час ми спрямовуємо свою увагу на розвиток тваринництва. В 9 класі, згідно програми, якраз вивчається ця галузь. Вивчення теоретичного матеріалу тісно пов'язане з колгоспним виробництвом. Учні беруть активну участь у роботі на фермах: заготовляють корми для худоби, складають раціони, годують і напувають корів, чистять приміщення ферм. Навчилися школярі визначати продуктивність тварин.

Торік комсомольська організація і рада навчально-виробничої бригади створили кролеферму. Споруджували приміщення для зимівлі кролів самі учні. Вони також змайстрували своїми силами 78 кліток, встановили їх на рівній просторій площадці, обнесений з усіх боків загорою. Тут є ізолятор для хворих тварин, приміщен-

Нове — щороку

ЯК І В МИНУЛІ РОКИ, наша бригада домоглася вищих урожаїв, ніж місцевий колгосп. Передумови їх — хороша організація праці, висока агротехніка, запровадження передового досвіду. Дуже допомагають нам набуті знання з основ науки — біології, хімії.

З кожним роком в нашій бригаді з'являється щось нове. Практика класів з виробничим навчанням здійснюється тепер на базі нашої бригади. З нинішнього року ми маємо можливість проводити власними силами всі без винятку роботи. У нас є свій трактор «Беларусь» і набір причіпних знарядь до нього. Якщо раніше учні здебільшого тільки спостерігали за роботою машин на наших полях, то зараз старшокласники повністю освоїли трактор. Ми вже не чекаємо, поки правління колгоспу дасть нам машину, і всі польові роботи виконуємо у точно визначені агротехнічні строки.

Кожен виробничий клас є загonom бригади. Це — механізатори, тваринники, рілники. Загони розбиті на ланки, за якими розподіляються окремі процеси як по видах, так і по строках робіт. При масових сільськогосподарських кампаніях всі загони і ланки працюють одночасно.

В цьому році ми проводили кілька дослідів, важливих і для місцевого колгоспного виробництва. Так на прикладі сорту кукурудзи «ВІР-25» було перевірено вплив попередників

(цукрових буряків, картоплі) на урожайність цієї культури. Результати дослідів показали, що на місцевих ґрунтах при однакових кліматичних умовах кращим попередником для кукурудзи є картопля.

Гаряча пора для бригади — осінь. Врожай — це оцінка річної праці. Незважаючи на посушливе літо, в нашій місцевості, буряки виростили щедро — понад 200 центнерів з гектара.

Загін механізаторів вирощував 57 гектарів кукурудзи. Врожай вийшов вищий, ніж у колгоспі. Недавнім протягом літа учні не давали спочивати «Беларусю»: провели за методом О. В. Гіталова триразовий міжрядний обробіток і дворазове підживлення.

Загальний дохід, одержаний колгоспом від учнівської бригади, складає 200 тисяч карбованців.

В бригаді ми не лише працюємо і вчимося, а й весело відпочиваємо. Є у нас шкільний радіоузел, кіноустановка, спортивний інвентар.

Щоденні підсумки робіт, вручення перехідних вимпелів переможцям ще більше підвищують інтерес до праці.

Всі члени нашої виробничої бригади сповнені рішучості в нинішньому навчально-господарському році добитись нових успіхів і творчих удач.

Григорій ДАНИЛЮК,
учень Бовтискої середньої школи, Олександрівського району.

на з запасом кормів, ветеринарний пункт з аптечкою. На площадці знаходиться також палатка, де учні відпочивають під час чергування, роблять записи в щоденниках.

Бажаючих працювати на

робничій бригаді було розведення птінці. Торік учні виростили 6 тисяч штук курей і понад 2 тисячі голів водоплавної птінці. В нинішньому році школярі виростили і здали колгоспам 8 тисяч голів птінці.

кролефермі виявилось дуже багато. Тому довелося скласти графік чергування ланок, встановити правила обов'язкового прийому і здачі чергування.

Більшість учнів, крім догляду за кролями, веде дослідну роботу. Окремі юні кролеводи вивчають на власних дослідах питання підвищення продуктивності кролів шляхом метизації безпорідних тварин при забезпеченні кращих умов годівлі і догляду за ними.

Кролеферма дуже зацікавила школярів. І тепер більше 150 учнів почали розводити цих звірків вдома і виростили їх більше 2.700 голів.

Не менш цікавим у ви-

учні на практиці переконалися, який вплив на ріст і розвиток птінці мають температура, волога, повітря і освітлення.

Дві ланки протягом літа доглядали 112 телят, вели спостереження за їх ростом. Робота членів бригади по вирощуванню молодяка була високо оцінена зоветспеціалістами.

Але найголовнішим ми вважаємо те, що практична діяльність учнівської навчально-виробничої бригади у тваринництві допомагає глибше, більш зримо і життєвіше закріпити знання в курсу зоології.

Ф. ОКСАНИЧ,
директор Новопраської середньої школи.

Серед 250 тисяч кролів, зданих державі школярами області, є чимало вихованців цих дівчаток з Онуфріївської середньої школи.

«МОЛОДИЙ КОМУНАР»
7 грудня 1960 р., 3 стор.

Справа корисна, важлива

ПІСЛЯ виходу в світ Постанови ЦК КПРС «Про завдання партійної пропаганди в сучасних умовах» перед райкомом комсомолу постало багато нових питань, пов'язаних з діяльністю культурно-освітніх закладів, роботою групи доповідачів, гуртків комсомольської політосвіти. Саме тоді зародилася ініціатива створити при редакції районної газети «Червоний шлях» позаштатний відділ комсомольського життя. Нашу пропозицію схвалили в райкомі партії. До складу позаштатного відділу, який зараз налічує 15 чоловік, ввійшли: секретар комсомольської організації колгоспу імені Свердлова Ніна Коваль, вчителька школи робітничої молоді, керівник групи доповідачів райкому ЛКСМУ Ася Лівертовська, голова районної ради ДССТ «Колгоспник» Володимир Костюк, секретарі комсомольських організацій колгоспів імені Щорса та імені XX з'їзду КПРС Олександр Білий і Микола Холодовський та ще 10 молодих сількорів, які активно дописували в районну газету.

Керувати роботою відділу бюро райкому комсомолу доручило мені. Працівники редакції районної газети допомогли скласти план роботи. Позаштатний відділ почав свою діяльність.

Перша сторінка, підготовлена відділом, була присвячена будням комсомольців району. В нарисі Л. Липи «Коллектив — то рідна мати» розповідалося про роботу молодих допрак п'ятої комплексної бригади колгоспу «Комінтерн». Під руб-

З досвіду роботи позаштатного відділу в районній газеті

рикою «З комсомольським вогником» було вміщено матеріали про виконання першочинними організаціями соціалістичних зобов'язань другого року семірички.

Ще активніше почав працювати відділ після проведення в нашому районі куточкового семінару юнкорів, організованого редакцією газети «Молодий комунар». На другий же день після семінару ми зібрали всіх членів відділу, щоб порадитись, про що і як писати. Окремим сількорам були надіслані листи-замовлення, в яких ми просили написати статтю, замітку чи інформацію на певну тему.

І ось в газеті «Червоний шлях» з'явилася сторінка, в правому кутку якої повідомлялося: «Сторінка підготовлена позаштатним відділом комсомольського життя. Матеріали присвячуються організації і проведенню змістовного дозвілля молоді. В своїй кореспонденції «Під звуки баяна» член відділу Ніна Коваль розповідала про те, як комсомольці і молодь колгоспу імені Свердлова проводять вечори відпочинку. З статтею «Юнацькому спорту — широкую дорогу» виступив член відділу Володимир Костюк. В замітці «Любов до знань сюди їх кличе» розповідалося про участь молоді в роботі Тарасівського сільського клубу. Було

опубліковано також замітку комсомолок колгоспу імені Ілліча Зінаїди Кульченко і Марії Уроди про незадовільну роботу Богодарівського сільського клубу.

Масовому походу молоді за оволодіння знаннями була присвячена тематична сторінка «Освіта — скарб, праця — ключі до неї», яка вийшла 13 жовтня.

Члени відділу не тільки самі дописують, але й допомагають іншим сількорам готувати матеріали. Так, відділ організував виступи пенсіонерки Є. Колісник «У вас великі права», секретаря парторганізації автопарку О. Вербова «Молодці наші хлопці!» та інші.

Не тільки в організації тематичних сторінок беруть участь члени відділу комсомольського життя. Вони активно дописують до районної газети. «Книга — наш друг і порадник», — з такою статтею виступала член відділу Олена Бабич. Досвідом підготовки і проведення читачьких конференцій поділилась Олександра Негода, завідувача Рошачівською сільською бібліотекою.

Велику допомогу в роботі позаштатного відділу подають працівники редакції газети «Червоний шлях». Вони допомагають нам знаходити важливі і цікаві теми, складати плани, підбирати відповідний матеріал.

Плануємо на базі нашого відділу організувати навчання молодих сількорів та юнкорів газети «Молодий комунар».

Позаштатний відділ комсомольського життя ще зовсім молодий. Але вже видно, що сторінки, підготовлені ним, відіграють велику роль у вихованні підрастаючого покоління.

Створення позаштатного відділу розширило участь комсомольців і молоді в роботі преси. Ми докладемо максимум зусиль, щоб комсомольські сторінки були цікавими і більш доступними для молоді.

І. ОКОВИТИЙ,
секретар Бобриньського райкому комсомолу, завідувачий позаштатним відділом комсомольського життя.

РЯЗАНЬСЬКА ОБЛАСТЬ. В середній школі села Сараї організовано літературний музей. В день відкриття шкільного літературного музею дружина і друг Миколи Островського Раїса Островська, працівники літературного музею Москви і багато інших музеїв надіслали привітання сарайським школярам.

У великому залі музею представлено більше трьох тисяч фотографій письменників, знімків сцен із кращих постановок радянських театрів, листи літературів, артистів, художників. Чимало матеріалів зібрані не лише для огляду, але і для роботи над ними. Окремо експонуються книги з дарними написами Маршала, Михалкова, Чуковського, Носова, Василевської і багатьох інших.

Відкриття музею передувала велика робота. Організатор музею старший піонервожатий Альберт Куликов і піонери встановили мішний зв'язок з ленинградським Пушкінським будинком, Московським літературним музеєм, музеями В. В. Маяковського, М. Островського, М. Горького, театральним музеєм імені Бахрушина, Влудка М. Т. Чернишевського надіслала школярам спогади про свого діда. Р. П. Островська — матеріали про Миколу Островського, а М. П. Чехова кілька років тому познайомила школярів з літературою про А. П. Чехова.

В новому музеї учні не тільки знайомляться з експонатами, але й ведуть цікаву роботу. При музеї діє «Клуб друзів книг», працює літературний гурток.

На знімку: старший піонервожатий Альберт Куликов разом з піонерами розбирає одержані книги з автографами письменників.

Гнучкий автомобіль

У ШВЕЙЦАРІЇ випущено вантажний автомобіль «Метрак», який не боїться ніяких перешкод — навіть вертикальних стін заввишки у метр. Під'їхавши до неї, машинка підіймає передні колеса, ставить їх на стінку й починає «перезнатися» в середній осі. Як тільки середні колеса піднімуться до рівня стінки і за допомогою інших в'їдуть на неї, автомобіль опускає на землю передні і, спираючись спочатку на середні, а потім на задні колеса, сходить з перешкоди. Цікаво, що «Метрак» може зробити це і заднім ходом.

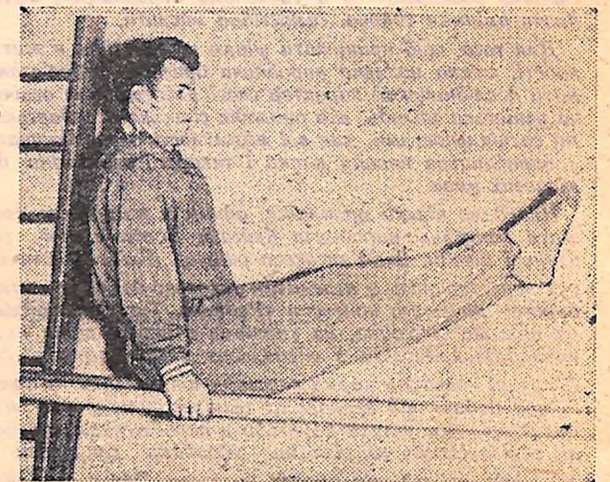
Чому ж машина така всюдихідна? У «Метрака» шість коліс і лише одна вісь. Передні й задні колеса встановлені на балансирах, шарнірно зв'язаних з віссю. Кожне з цих коліс можна підняти гідроциліндром незалежно від інших. Завдяки такій конструкції «Метрак» не тільки долає перешкоди, а й здатний рухатись на передніх і задніх колесах при піднятих середніх, на трьох колесах при трьох піднятих і навіть обертатись на місці, гальмуючи одне середнє колесо.

Валентина Маренко — першорозрядниця

У Запорізькому фізкультурному залі «Динамо» проведено зональні змагання на першість УРСР з настільного теніса. Неодноразовий чемпіон республіки — команда Києва завоювала перше місце. За друге і третє місця вперто боролися спортсмени Кіровограда і Запоріжжя. Один за одним кіровоградські тенісисти програють господарям залу. Та ось беруть у

руки ракетки чемпіони нашої області Ліда Бабичева, Борис Сліпак і Валентина Маренко. Їм вдається вивести команду кіровоградців на друге місце.

Велику радість принесли змагання Валентині Маренко. Вона виконала норму першого спортивного розряду.

Хто не знає воротаря кіровоградської «Зірки» Андрія Нестеренка! Його вправний технічний гри не раз аллодували тисячі болельників футболу стадіонів республіки. Майстерність воротаря Андрія набув шляхом цілого ряду тренувань з різних видів спорту. Ось і зараз ви бачите молодого голкіпера за виконанням гімнастичної вправи на брусах. Фото В. КОВПАКА.

Хроніка культурного життя

В ЕЧІР, присвячений успішному виконанню тваринниками соціалістичних зобов'язань, відбувся у Рошачівському сільському клубі, Бобриньського району. Секретар колгоспної комсомольської організації В. Молокош від імені райкому комсомолу вручив передовим дояркам — Л. Канцелярчик, Н. Жабчик та іншим почесні грамоти. Потім присутні продовжилися великий концерт у виконанні учасників сільської художньої самодіяльності.

В. ІВАНОВ,
юнкор.

ХРОША слава йде у Вільшанському районі про бібліотеку села Малої Вільшанки. Тут систематично проводяться читачькі конференції, книжкові виставки, обговорення нових книг. Зокрема, нещодавно з великим успіхом пройшла читачька конференція на тему: «Відчуженість і такт». У ній взяли участь завідувач бібліотекою К. Товченко, вчителька Л. Токовенко, робітниця медпункту В. Гуржик.

М. КУЦАРЄВ,
В. ЛАНОВСЬКИЙ.

М. СТОЯН, Н. ДОБРИН.

Серце б'ється схвильовано

Югана нема. І віби стало прохолодно. Може шибка розбита? Ні, всі цілі.

— Йоган? Де ти?!

— Алло! Фріц! Ком гер! — на-решті почувся голос з вулиці.

Що він там робить?

Фріц лайнувся і вийшов на ганок. Там стояв маленький хлопчина, а біля нього розвісив свої осличі вуха Йоган. Він обернувся до Фріца і захоплено заговорив:

— Це маленьке старчення чудово співає!

— Йоган! Ти забув про наказ?!

— Ах, наказ, наказ! На вулиці ж нікого не видно!

— Ти хоч перевіриш, що в нього в торбах?

— Дививсь. Шматок хліба і буряк!

— Більш нічого нема?

— Нема. І згаєш — чорт його зна що! Я трошки розумію російську мову, проте не второпав жодного слова. Але відчуваю, що пісня сумна, бо в бує слюзи ллютьсь — це ж дуже весело.

— О Йоган! Ти справжнісінький осел! Ці українці, як італія-

но! Але я не люблю жалісливих. Мені б веселих!

— Фріце! Я зараз йому накажу! — і він обернувся до Василька: «Співай!»

Тим часом Апелька передала Тарасові марлю, бинти, пляшечки, папхану пакунками торбинку, вилізла й сама. Сава знову вставив шибку назад в раму. Дівчинка взяла черевки і всі троє перебігли через подвір'я, через садочок, перелізли через тин і за мить опинились в очеретах. Там, за-клавши в рот пальці, Тарас дуже свиснув.

Вся почув свист і скоро й сам приєднався до своїх друзів. По-жбури в очерет торбинки. Бічними вулицями пробрались до парку і понад озером пішли прямо до Ніни Андріївни. Вона кинулась їм назустріч рада, щаслива.

— Ніно Андріївно! Ми принес-

ли.

— Бачу! По вас бачу, дорогі ви мої. Як вам тільки віддячити! І широко відкрила двері:

— Приймайте гостей, синочки! Діти ступили в кімнату: це був

дуже необережний крок... Вона ніби забула, що навколо німці. А сусіди про це пам'ятали. З усіх боків за дорогами з вікон пильно стежили жінки. Все було тихо й спокійно. За дітьми не гнався ніхто...

А діти пильно дивились на бійців, на зелені гімнастюрки.

Ввечері Ніна Андріївна з дідом знову кип'ятила воду. Скидала пальці Олена Кузьмук. А Клава, немов вибачаючись, говорила бійцям:

— Ще раз помучимо вас, товариші!

На другий день після походу в аптеку Васю Юрського відправили в сусіднє село до родичів.

...Хлопці видувували. Хоч і поволі, але повертались до них сили: Бо зіплювало їх найкраще у світі — материнське тепло Ніни Андріївни.

Одного вечора, коли дід запалив каганець, і всі приготувалися слухати Жубайханова, схвильовано підвівсь Агеєв:

— Хлопці! Друзі! Коршунуво погані!

Всі дивились на нього, а він вперше за кілька днів промовив слово:

— Воді!

Ніна Андріївна набрала повний кувал, аж хлопало через віття, присіла навпочіпки біля нього, піднесла до запечених почорнілих вуст. А в серці забриніло жаль: відчула, що п'є він востаннє. Як важко йому було! Але й тепер він стримував себе, не стогнав, не кричав, не благав порятунку. Мабуть, таким і в

житті він був, спокійний красень-уралець... Він згасав, худий, за-просий шорсткою бородою. І не-прохані слюзи, гарячі слюзи ма-тері впали на його чоло, на що-ки.

Він пив довго, жадбно, майже до дна. Глянув на неї і тихо ска-зав:

— Спасибі, мамо.

А вона не чула його голосу, бачила, як ледве-ледве заворуши-лись спалені боєм почорнілі гу-би.

Він ще взяв її за руки і тихо прошепотів:

— Не плачте, мені легше.

Глянув на друзів, знову обер-нувся до неї і очима попросив її:

— Іх бережіть!

А коні, якісь дивні коні нале-тіли й понесли його по яругах, по чорних проваллях, по туманах, виносили під хмари. Та навіть окутаний смертельною млою він ще бачив Урал, рідну станцію.

Хто співав! І чому так тужно?

Пісно бив дощ, їй рвали крила холодні вітри... Ще шось треба попросити товаришів... А що? Ліс зелений, могутній... І з ялини стри-бає до нього білочка. Ага! Зга-дав, згадав. Товариші! Друзі. Дочку мою, Ніну, не забудьте! Сказав чи подумав? Встиг чи не встиг попросити?

Дід Андрій піднявся, стягуючи з пошвітої голови кудлату шап-ку. Мовчали всі. Звелась у скор-боті Ніна Андріївна, так і три-маючи в руках кувал. Дивився на неї Михайло Кривоногов і не пізнав. Щоразу вона поставала перед ним у новому світлі. Вміла

бути ласкавою, доброю, вміла бути й мужньою.

...Він лежав вмилий, у чистій білизні, тихий, спокійний, ніби зморений після важкого походу...

І вже нові турботи облягали Ніну Андріївну. Як поховати його і де? Понесли його б через усе село, щоб сонце світило, щоб бачили його всі, щоб музика ридала в жалобі, щоб потік людей не вмивався на вулиці і на свіжу землю лягали й лягали вінки із квітів...

Дід Андрій виліз на горнище, зніс сховані свої чотири дубові дошки і став майструвати труну.

А Ганна, Клава, Олена і Ніна Андріївна з лопатами вирушили у садок. З садом у вчительки було пов'язано багато спогадів. І всі вони були світлі, сонячні. Тут минули її дитинство й дівочі літа, тут тупотіли босими ногами й її діти — дівчатка аж поки не підросли і полетіли у широкій світ.

Дід Андрій підклав під труну два рушники, жінки взялись за кінці, винесли її в двір, в садок і опустили в глибоку яму... Вдарив груддя об дошки. Посипалась земля. Все вище, вище... І вже під ранок над горбком землі плакала стара яблунька-циганочка, жалібно шуміла...

Ніна Андріївна надломлена, стомлена, ледве підвелась із ліжка. Їй треба було працювати, жити для тих, шістьох...

(Далі буде).

Редактор П. МАРЧЕНКО.